
C A P U T VII.

De morbis ventriculi & intestinorum.

IN morbis ventriculi & intestinorum non minus ea, quae cavere, quam quae facere oportet, proponenda habeo. Et primo quidem, quanquam pituitam viscidam, quae stomachum gravat, vomitu interdum ejicere maxime necessarium sit; frequentibus tamen vomitionibus motum illum naturalem, quo alimenta deorsum pelluntur, invertere ciborum concoctionem plurimum perturbat & impedit.

APPETITUM ad cibos acuunt herbarum amararum infusiones, & ipsam saepe concoctionem adjuvant; at metus est, ne longus illarum usus fibras musculares nimis calefaciat. Quocirca acidis quibusdam, praesertim *elixire vitrioli Mynsichti*, illas simul adstringere non raro convenientius est; ea tamen adhibita cautione, ut, dum adhuc tenax est, quae ventriculo inhaeret pituita, illis absteatur. Frequentissimum enim stomachi malum est, quo resolvitur; idque certe fibrarum ejus constrictionem desiderat.

 S E C T I O I.
Alvi fluxus.

VENTRIS fluxus non difficulter coërcetur. De illo loquor, qui sine febre est; nam ubi haec adest, num morbum solvere poterit, deliberare oportet. Cum sola autem cita alvus exercet, fatis plerumque erit assumpto semel aut bis *vino ipecacoanbae*, ventrem *rhabarbaro* aliquoties purgare; deinde aromaticis, adjuncta *creta*, aut *bolo Gallica*, intestina roborare.

Dysenteria.

DIFFICILIOR res est, ubi *dysenteria*, aut torminibus, intestina excruciantur. Illa enim plerumque intus exulcerantur, & cruor manat; qui modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur, simulque carnosae quaedam descendunt; frequens quoque dejiciendi est cupiditas, dolorque in ano; exiguum interim emittitur, eoque tormentum intenditur; & cum ab inflammatione oriatur hoc malum, nunquam non adest febricula.

SEMPER igitur, ut ad curationem veniam, primum sanguinem mittere expedit. Deinde vomitus utilissimus est, quem *vino ipecacoanbae*,

haec, non semel, sed ter quaterve, interposito biduo vel triduo, elicere optimum erit.

INTER has exinanitiones, & etiam postea, adhibenda sunt medicamenta, quae fluxum cohibeant, & simul membranulas exulceratas fiant. Neque ullum remedium Mihi comperitum est illo praestantius, quod ex *confectione cardiaca*, & *bolo Gallica*, adjuncto extracto *Thebaïco*, componitur; ita nimirum, ut illorum singulorum scrupulus unus, hujus granum unum, ter die adsumantur.

NEQUE inutiles sunt infusiones in alvum, maxime ex jusculis pinguibus, addita *theriaca Andromachi*; aut saltem *electuario e scordio*; vel ex *decocto albo*, adjecto *amylo*; vel loco illius *julepo e creta*, adjunctis, ubi opus fuerit, extracti *Thebaïci* granis duobus aut tribus.

ILLUD denique animadvertite ex usu erit, malum interdum corporis habitum efficere, ut haec omnia parum proficiant. Illis in casibus, non omittis caeteris, ea, quae humores emendant, in usum vocare oportet; & quidem *rhabarbarum*, adjuncta *mercurii sexies sublimati* exigua portione, iteratis vicibus dare convenientissimum erit.

PRAETER haec incommoda, *vomica* etiam interdum, sive suppuratio interna, in ventriculo nascitur. Hoc quidem raro fit, non semel tamen accidisse vidi; cum magnam profecto sanguinis simul & purulentae materiae copiam evomebat aeger. Terret sane iste casus, at plerumque tamen non magnum periculum ad-

fert; iisque adsumptis, quae membranas exulceratas conglutinent, in primis *balsamo Locatelli*, redit fanitas.

SECTION II.

De ileo.

ACUTISSIMUS morbus est is, quem *εἰλεός* dixerunt *Graeci*. *Celsus tenuioris intestini morbum* vocavit (a). Est autem vehemens intestini inflammatio, quae, nisi cito succurratur, brevi in gangraenam definit, & mors instat.

PROMPTISSIME igitur, & larga copia, sanguinem detrahere oportet, non semel, sed iterum, plerumque etiam tertio. Inde venter laxandus est. Id autem difficillime fit, quod acria nimis irritant, & vomitionibus rejiciuntur. Clysteribus itaque primum res agenda est, interpositis cathartice; quorum illi stimulantibus, haec lenia esse debent, ita ut mutuam sibi invicem operam praestent. Anodyna etiam necessaria sunt, sed cum purgantibus mixta. Commodissimum igitur erit dare *extracti cathartici* scrupulum unum, adjuncto *extracti Thebaici* grano uno; & post horas aliquot cochlearia duo *infusi senae*, adjecta *tincturae senae* quarta parte, singulis vel al-

(a) *Lib. iv. cap. 13.*

alternis horis propinanda, usque dum dejectionum satis fuerit.

HIS si nihil proficiatur, *argentum vivum* bibendum praebere opportunum erit, quod quidem duplicem hic usum praestat; partim pondere suo inversum intestinorum motum restituendo, partimque lubricitate excrementa alvum opplentia emolliendo & deorsum propellendo. Idcirco copia satis magna id hauriendum est, librae minimum pondo; quod repetere etiam plerumque opus est. Neque diu sane tardare hoc experimentum oportet; quoniam metus est, ne, quod non raro fit, inflammationi superveniat gangraena, qua corruptis intestini tunicis, in abdomen effunditur ponderosum metallum.

NEQUE nihil denique juvant fomenta, in primis panni lanei calefacti, & *spiritu vini* madidi; aut etiam, ut praecepit Sydenhamus, *catulus vivens nudo ventri indefinenter accubens*. (a). Longe autem plus adjuvat balneo tepido corpus totum immergere. Et si nondum discussus dolor sit, cucurbitulas circa umbilicum defigere convenit, cum levibus incisionibus.

EADEM via morbum illum atrocem, quem medici Galli *colicam Pictonum*; nostrates in insulis Americanis, ubi frequentissimus est, *the dry belly ache*, appellant, curare oportet. Est enim dolor cum febre, & inflammatione, molestissimaque alvi astrictione conjunctus.

(a) Vid. *Oper.* p. 41. Lond. MDCCV.

S E C T I O I I I .

De lumbricis.

NON raro lumbrici occupant alvum. Et horum quidem tria sunt genera, *teretes*, & *ascarides*, qui pueros; *latique*, omnium pessimi, qui adultos maxime infestant. De singulis eorum plurimi scripserunt auctores. *Lati* autem descriptionem, additis etiam iconibus, omnium accuratissime tradidit vir doctissimus, Daniel Clericus (a). Quum is igitur Medicorum quorundam de hoc animalculo, quod singulari natura praeditum videtur, errores redarguerit; quae sequuntur, ex illo excerpere libuit. Et primo quidem, hunc non unicum esse vermem; sed plurium vermiculorum catenam, ex illo genere, quod *cucurbitinos* vocant, continuata serie aliorum aliis adnexorum, manifeste apparet. Hi autem, digiti latitudinem habentes, interdum singuli ac separati in intestinis jacent, & per alvum excernuntur. Totus denique vermis *conjunctus* unum caput sortitur, idque satis acutum, rostro haud abfimile; quo intestinis infixio, valde pertinaciter illic haeret, ore pro nutrimento chylum sugens.

HISCE

(a) *Historia naturalis & medica latorum lumbricorum.*
Genevae, MDCCXV.

HISCE a Clerico observatis quaedam a Me usu comperta adjungam; vidi enim, & fanavi, non semel hunc morbum. Et id quidem mirum aeque & molestum est, quod utcumque medicamentorum vi vermiculorum istorum aliquot foras sint ejecti; indies tamen renascuntur, reliquisque in corpore se adiungunt, usque dum aduncum illud caput exturbatum fuerit; & tum demum simul cum eo totum animal per anum exit, multorum saepe pedum longitudine. Neque mirum sane est dolores inferre acutum illud rostrum; & hominem, cum monstroso & voracissimo hospiti alimentum assidue suppeditare debeat, macilentum fieri & contabescere.

OMNIBUS igitur modis extirpanda est haec vermium perniciofa progenies. Idque, si *teretes* sint, aut *ascarides*, facili negotio peragitur. *Argentum vivum* quacunque forma his exitiale est; *rhabarbaro* igitur, adjuncta *mercurii dulcis sexties sublimati* exigua portione, alvum subinde purgare commodissimum erit. Diebus interjectis, *Aethiops mineralis* mane & vesperi assumptus relevet. Quin & ipsam aquam fontanam, si in aqua decoctum fuerit hoc metallum, potui dare ex usu erit. Prodest etiam aquam marinam bibere. Oleum denique in alvum subter dedisse juvat.

PROPRIAM autem curationem desiderat lumbricus latus. Ego jam a multis annis hujusmodi remedium efficacissimum esse usu comperi. *Stannum rasum*, cum aequali portione

E 5

tione

tione coralli rubri, in pulverem subtilissimum teritur; hujus drachma una, cum *conserva summitatum absinthii maritimi* in bolum redacta, bis die devoranda est.

POSTREMO, quibuscunque medicamentis expugnati fuerint hi intestini hostes; iisdem identidem repetitis, ne reviviscant, cavendum est.

NON alienum erit alium etiam vermem his, quos descripsimus, multum dissimilem, quippe qui non in intestinis, sed in membris, sedem occupat, miraeque naturae est, hic loci memorare. Illum dico, quem Arabes *venam Medinensem*, Graeci *δρακύντιον*, Latini *dracunculum*, nominarunt. Hunc primus descripsit Avicenna, adjecta curatione (a). Textum ejus Latine vertit Georgius Hieronymus Velschius, & commentarii loco justum volumen, varia eruditione refertum, conscripsit (b). Breviter autem summamque praecipua, quae apud Avicennam occurrunt, exponam. Is igitur morbum hunc fieri dixit, cum in quibusdam corporis membris pustula exoritur, quae intumescens deinde vesicam contrahit; mox, ea perforata, prodit rubri quidpiam ad nigredinem vergens, neque cessat continuo protendi; interdum motum habet vermicularem sub cute, ac si is animalis motus, & vere vermis esset. Galenus autem hoc

(a) Lib. IV. Canon. sect. III. tract. II. cap. 21. & 22.

(b) *Augustae Vindelicorum*, MDCLXXIV.

hoc malum *ulcus* appellat, quod ad se *nervum a* propinqua parte delatum habet (a).

SED revera vermis est iste morbus, in *Aethiopia, Africa, & India* frequens. Est autem infectum aquaticum, quod acuto capite, & exili corpore, hominum membris, cruribus praesertim, inter lavandum se insinuat; & exiguum primo, membranas muscutorum humidas depastum, majus fit & longius; mox rodendo cutim inflammationem cum tumore excitat, quo suppurante, caput exerit animalculum, duos saepe, aut tres, interdum & plures pedes longum.

CURANDI viam tum internis medicamentis, tum ope externa, proponit Avicenna. Suadet autem, ut aloë tribus diebus consequentibus quotidie unius drachmae pondere devoretur. Sin autem vermis hanc curam eludat, jamque prodierit; tunc convenit ei praeparare aliquid, cui adligetur, & supra quod blande ac paulatim ita convolvatur, ut absque disruptione ad finem usque exeat. Optimum est plumbi frustum, supra quod convolvitur, idque justè ad trahendum ponderis fiat; tum extrahatur leniter, ne abrumpatur; & quae sequuntur. Mihi olim in nosocomio hujusmodi casum intueri licuit, in Nauta quodam ab *Africa* reverso.

(a) Definit. medic.